

Dušana Rybárová — O kritike a mladých ľuďoch, ktorým kritika chýba / *On the Value of Critical Thought to a College Education*

Keď som si prečítala list šéfredaktora K&K Sama Abraháma, oslovila ma jeho prvá časť. Myslím, že načrtnutá diagnostika situácie „mladých nadaných študentov“ (potenciálnych čitateľov K&K) je dosť výstižná. Jednou z príčin tejto smutnej situácie je podľa môjho názoru nedostatok kritického zmyšľania nielen na školách, ale v celej spoločnosti. Preto chcem napísať pár riadkov o tom, čo pojem kritika znamená a môže priniesť na akademickej pôde. Píšem tento príspevok predovšetkým pre tých študentov vysokých škôl, ktorí sa ocitnú na vysokej škole s peknými ideálmi „bádania po pravde“ a nadšením pre analýzu nových poznatkov, no po čase zistia, že pre takéto zmyšľanie na našich vysokých školách priestor nie je (tak ako ja pred šiestimi rokmi). Chcela by som im odkázať, že ich nespokojnosť nie je neprimeraná, a že je možné (a snáď aj nevyhnuté) neskĺznuť do priemeru memorovania ostatných spolužiakov „bez ilúzií“.

Keď som ja a moji spolužiaci zistili, že sme boli medzi tými, ktorí uspeli v neľahkých prijímacích pohovoroch na jeden z vychytených odborov na Filozofickej fakulte UK - psychológiu, naše nadšenie bolo rovnako veľké ako naše očakávania. Vo väčšine z nás minimálne tlela túžba po skutočnom poznaní. Čoskoro sme však zistili, že vysoká škola sa od strednej líši skôr v uvoľnenejšej pracovnej morálke než v inom prístupe k osvojovaniu vedomostí. Počas prvých dvoch-troch rokov vyučujúci neprejavovali žiadnu snahu priviesť nás k analýze teórií, o ktorých sme sa učili. Jednoducho sme sa mali učiť pojmy a fakty. U niektorých vyučujúcich sa prejavili drobné pokusy o zlepšenie, avšak zvyčajne sme narazili na zásadný problém - hranice ich vlastných vedomostí. Týka sa to predovšetkým teoretických vedomostí a predovšetkým všeobecnej a kognitívnej psychológie (prednášky z kognitívnej psychológie ako takej na našej katedre úplne absentujú!). Počas štúdia sa v pravidelných cykloch na prednáškach objavujú teórie Freuda, Junga, Adlera a ďalších, skúste sa však

The diagnosis of the situation of the “young talented students” (and potential readers of K&K) described by Samuel Abrahám in the introduction to this issue of K&K closely corresponds to my own academic experience. I think that one of the reasons for today's sad predicament is the lack of critical thinking not only in the universities but also in Slovak society at large. My own experience with this problem has compelled me to write a few words about what I think “critical thinking” entails and why it is so vital to academic endeavor. I am addressing my reflections to those students who enter Slovak universities with the purpose of exploring and analyzing knowledge, but who find, to their dismay, that such an orientation is not welcome there. I want to tell them that maintaining a critical disposition is nonetheless both important - indeed necessary - and possible and to encourage them to resist the temptation to vanish into the mass of underachieving students.

Having passed the difficult entrance exams for the Department of Psychology at Comenius University, my classmates and I looked forward to our program of study with enthusiasm and ambitious academic hopes. All of us were there because of our desire for learning and discovery. Very soon, however, we found our university courses to be less academically demanding than high school had been, and encountered a different attitude towards knowledge acquisition. During the first two or three years of our studies, the professors rarely bothered to walk us through a careful analysis of the theories they purportedly taught. We were required only to memorize facts and concepts. Some professors tried to improve the situation, but these efforts typically came up against their own academic limitations. This tendency was evident in the teaching of a number of major sub-fields - such as psychological theory and the principles of psychology. Meanwhile, courses on cognitive psychology were not taught at all, as -- incredibly -- this important sub-field is not included in our de-

opýtať niektorého študenta (alebo i vyučujúceho?) psychológie, či vie niečo o kognitívnej revolúcii, ktorá sa začala pred štyridsiatimi rokmi. Praktické (klinické) zručnosti a skúsenosti vyučujúcich sú v našom odbore omnoho bohatšie zastúpené, bohužiaľ na úkor teoretickej erudovanosti, v dôsledku čoho sa u študentov iba upevňuje presvedčenie, že teória je odtrhnutá od reality a nudná. U študentov postupne viac ako snaha analyzovať predložené vedomosti začala prevládať snaha nejako (podľa možností s čo najlepšimi známami) „preliezť“ všetky skúšky v ročníku. Potom sme v štvrtom ročníku pri pohľade späť zistili, že sme z celého štúdia znechutení, a že nám je ľúto nevyužitej energie, s ktorou sme sa do štúdia púšťali. Túto situáciu sme riešili rôzne, niektorí sa začali obzerať po praxi a ventilovali svoje ambície v pomoci klientom, iní na školu zanevreli a snažili sa iba nejak ju skončiť, ďalší začali hľadať iné možnosti využitia svojich vedeckých ambícií mimo školy v inštitúciách, ktoré mali pre ich snahy väčšie porozumenie (napr. v mojom prípade VVS). Urobili sme niečo, aby sa táto situácia zmenila? Nebolo jednoduché urobiť niečo, pretože jediné čo sme mali, bol pocit znechutenia a nespokojnosti. Keďže sme počas prvých ročníkov nemali skúsenosti s iným akademickým prostredím alebo inými vysokými školami, na ktorých by sme zistili, že to všetko môže fungovať a funguje inak, nebolo jednoduché zistiť, či sú naše požiadavky prehnané alebo oprávnené. Potom ako niektorí z nás absolvovali pobyty na zahraničných školách, kde sa nám otvorili oči, bolo už dosť neskoro. Možno sme mohli urobiť viac, ale minimálne sme sa občas snažili prísť s vecnou kritikou, ktorá však zostala nepochopená a nevy počutá. Prečo?

Jedným z dôvodov je podľa môjho názoru pomýlené chápanie pojmu kritika, ktorý má v našej spoločnosti jednoznačne negatívne konotácie. Keď niekto niekoho v práci kritizuje, máme tendenciu chápať túto kritiku osobne, ako útok na našu osobu. Nevieme oddeliť odbornú kritiku od autorstva. Tento syndróm slovenskej akademickej komunity aj s jeho koreňmi veľmi dobre vystihol a analyzoval Laco Kvasz (2000, s. 405):

partment's curriculum. Our studies were largely confined to the theories of Freud, Jung, Adler, and other classic authors, but completely omitted cognitive psychology, as if the cognitive revolution that began 40 years ago had really never happened.

While the clinical experience of our professors was quite rich, their theoretical knowledge was clearly deficient. As a result, the impression students often have that theory is abstract and boring became all that much stronger. After this experience, many students changed their approach to their studies. No longer were they interested in acquiring knowledge and analyzing the theoretical underpinnings of their discipline; instead, they just sought to finish their studies with as good grades as possible. In our fourth year, many of us found ourselves disappointed: such disappointment having replaced the intellectual enthusiasm with which we had begun our studies. While some of us found some satisfaction in clinical work, others lost all interest in psychology and wanted only to finish their degrees. Still others began to search for institutions where they might more meaningfully pursue their academic ambitions - which is what I did when I joined The Society for Higher Learning.

Did we do anything towards changing the overall situation of our program? Our ability to push for improvements was constrained, in part, by our collective feeling of demoralization. In part, too, it was limited by the simple fact of our inexperience. During our first years of study, we did not have any experience with other academic institutions and, thus, no basis for comparing and evaluating our own program. Simply, we did not know that psychology could be -- and indeed was being -- taught differently. And so we did not know whether our requirements were appropriate, whether they might be too demanding or not demanding enough or not demanding of the right kinds of academic training. Later, after some of us spent time studying at universities abroad, we discovered what was possible. By then, however, it was already too late. Maybe we could have done more, but we did at least make some attempt to criticize the conditions of our

„Je to opäť dedičstvo minulosti, lebo v minulom režime bola kritika súčasťou rituálu spoločenskej likvidácie. Kritika automaticky znamenala stratu zamestnania, zákaz publikovania a vyradenie už publikovaných diel z knižníc. Kritika sa teda netýkala názorov, ale neoddeliteľne zasahovala aj osobu kritizovaného a osud jeho rodiny. Táto forma zábavy straníckeho vedenia viedla k úplnému rozkladu kultúry akademickej kritiky. Preto aj dnes, keď nám niekto niečo vytkne, automaticky to vnímame ako útok na vlastnú osobu. Neveríme, že by jeho motívy mohli byť čestné, že by nám mohol chcieť pomôcť, že by mu mohlo ísť o vec. Máme pocit, že keď nás niekto kritizuje, chce nás zosmiešniť, znemožniť, spoločensky zdiskreditovať. Akademicke dišputácie, aké sa viedli na stredovekých univerzitách a aké sa podnes vedú na stránkach západných filozofických časopisov, sú u nás nemyšliteľné.“

Je to akási trauma, ktorú si naša spoločnosť priniesla z minulého režimu bez toho, aby o tom sama vedela. Čo je ešte horšie, zároveň ju súčasní pedagógovia možno nevedomky prenášajú na mladú generáciu, ktorá vyrastá v takomto prostredí a (ak nie je naozaj osvietená) imituje správanie staršej akademickej komunity. Pritom na špičkových západných univerzitách je úplne bežné, že niektorý z profesorov každý týždeň prezentuje svoju prednášku ostatným členom katedry alebo aj iných katedier a kolegovia veľmi otvorene (samozrejme s primeranými argumentmi) povedia, že jeho práca nie je dobrá, že jeho argumenty sú plytké a nesedia. Ostrá kritika im neprekáža v tom, aby si následne po prednáške nešli spolu sadnúť na kávu. Takisto je bežné, že si profesori v graduálnych kurzoch navzájom navštevujú svoje semináre a aktívne sa zapájajú do kritickej diskusie s ostatnými študentmi. Akokoľvek sa snažím, niečo také si na našej katedre naozaj predstaviť neviem.

Čo je dôsledkom takéhoto otvoreného prístupu? Jednoznačne berie vietor z plachiet všetkým ohováračom a intrigánom, ktorí by sa snažili zdieľať svoju kritiku pošepky s niekým za chrbtom ohováranej osoby. V takej situácii je možné vytvoriť vo vzdelávacej alebo vedeckej

program. For the most part, though, our critique remained misunderstood.

Why? In my opinion, one of the reasons was and remains the mistaken view, prevalent in our universities and in our wider culture, of critique as a wholly negative exercise. When somebody gives a critique of someone else's work, there is a tendency to understand this critique as a personal attack on the individual involved. We fail to separate the products of academic work from the person of the researcher. Laco Kvasz (2000, p. 405) has analyzed this syndrome of the Slovak academic community and offered this explanation:

“[This syndrome] is again a legacy of the past; during the previous regime, critique was a part of the ritual of social degradation. Critique automatically meant the loss of employment, a prohibition on publication, and the purging of previously published works from libraries. This form of critique did not pertain to the opinions or ideas expressed but to their author as a person, affecting both his future and that of his family. This form of communist entertainment led to the definitive breakdown of the culture of academic critique. That is why when someone criticizes our work today we have the tendency to perceive it as an attack on our very person. We do not for a moment consider the possibility that [our colleague's] motives could be disinterested, that he seeks to offer help, or that he engages in critique simply out of his 'love of knowledge'. When someone criticizes us, we feel that he aims to make us look ridiculous. Academic disputes of the kind that were featured in medieval universities or are found today on the pages of western philosophical journals are inconceivable to our academic community.“

What is even worse is that current professors continue to inculcate this habit of behavior among students of the younger generation. Despite the political changes of the last decade - most of these younger scholars have grown up in the same cultural climate and, excepting the enlightened few, keep imitating the behavior of older members of the community.

At good western universities, a common practice is for professors to regularly present

inštitúcii uvoľnenú atmosféru, kde nemáte pocit, že sa niečo „vznáša vo vzduchu“. Uvoľnené prostredie je podľa môjho názoru jednou z podmienok kvalitnej akademickej práce. Veď akademická komunita, v ktorej otvorená konštruktívna kritika nemá svoje miesto, musí zákonite degenerovať. Bohužiaľ to vidíme aj na našich vysokých školách. Keďže neexistuje kritika, neuplatňujú sa ani bežné kritériá úspešnosti vedeckej práce, akými sú účasť na zahraničných konferenciách (nielen česko-slovenského zahraničného rázu a nielen organizovaných domovskými katedrami alebo vedeckými inštitúciami), publikovanie článkov v špičkových zahraničných časopisoch (opäť nielen česko-slovenských a nielen u nás vydávaných) a publikovanie kníh v prestížnych vydavateľstvách. Nemyslím tým publikácie typu Výkladový slovník odborných výrazov používaných v psychológii autorov Strmeň, Raiskup (1998), v ktorom okrem iných skvostov možno nájsť aj takúto definíciu pojmu pocit, ktorú som sa mimochodom ešte i ja v roku 1995 v rámci všeobecnej psychológie učila: „Pocit je elementárny psychický fenomén, ktorý vzniká bezprostredným pôsobením javov a vplyvov materiálneho sveta na zmyslové orgány; odraz jednotlivých vlastností predmetov a javov v mozgu prenesené“ alebo heslo „vedomie - najvyššia forma psychického odrazu objektívnej skutočnosti...“ Už len podotýkam, že táto publikácia nevznikla v dobe kvitnúceho socializmu ale v roku 1998.

Možno si túto moju esej číta niektorý z tejších študentov Katedry psychológie alebo inej katedry na ktorejkoľvek fakulte. Ak zistil, že sa nachádza v podobnej situácii, akú som opísala vyššie, chcem mu odkázať, že jeho pocity nespokojnosti sú oprávnené, a že je správne, keď sa bude snažiť ich ďalej skúmať a podložené vecnými argumentmi aj obhajovať. Presadzovanie nového chápania kritiky a vzdelávania je súčasťou snáh vymaniť sa zo spomínanej traumy socialistického ponímania kritiky. A v neposlednom rade to prispeje k zvýšeniu úrovne vzdelávania na vysokých školách. Nechcem tvrdiť, že oprávnená kritika všetko naprávi, je potrebné urobiť mnoho opatrení zhora. A je tiež možné,

their work to members of their departments or other colleagues in their respective fields. This is done precisely so that one's colleagues can assess whether the work is of an acceptable quality, and the arguments persuasive and supported by relevant evidence. In this academic context, sharp critique, and even enduring disagreement, does not preclude colleagues from having a cup of coffee together. It is also common that professors of graduate courses attend seminars of each other and actively participate in critical discussions, together with their students. However hard I try, I cannot imagine events like these occurring in our department.

What is the effect of such an open-minded approach? For one thing, it is possible to create an educational or scientific atmosphere where one can discover directly how others value one's work, rather than by deducing their views from that "something in the air". Such an open environment is, in my opinion, one of the conditions of good academic work. Any academic community that lacks such an open, constructive, and critical climate can only degenerate. Sadly, this degeneration is what we witness now in our own universities.

Because there is no critique, there are also no recognized criteria for determining success in an academic's work, such as participation in international conferences (and, here, I do not mean those parochial Czech-Slovak "international" conferences organized by home departments and institutions) having articles accepted by influential international journals (again not Czech-Slovak ones or those published only in Slovakia) and the publication of book-length manuscripts by reputable publishers. How can we have a reputable field of psychology if there are still books being published with no professional vetting? One such lamentable example is The Dictionary of Professional Terms Used in Psychology by Strmeň, and Raiskup (1998) which is utterly banal and simplistic, and yet remains required reading in my department. It offers, for example, the following definition of the concept of sensation: "Sensation is an elementary psychic phenomenon produced as a result of a direct affect of the

že študentská kritika opäť zostane nevypočítaná a opäť sa nič nezmení. Dôležité však je, aby tí študenti, ktorí sú nespokojní s úrovňou výučby, nesplynuli s davom a nevzdali sa konštruktívnej kritiky, pretože existujú fóra, kde sa môžu prejavovať a existujú ľudia, ktorí zdieľajú s nimi ich názory.

V tomto procese prerodu vysokých škôl, myslím, majú svoje miesto inštitúcie akou je Výberový vzdelávací spolok a časopisy ako *K&K*. Napríklad z dôvodu, že dávajú študentom rozhľad, združujú nadaných študentov s podobnými pocitmi, ktorí tým pádom vo svojich snaženiach nie sú sami a študenti majú možnosť prejsť svoj názor a zistiť, že je správne primerane kritizovať.

P. S. Niekoľko týždňov po napísaní tohto článku som mala nasledujúce dve skúsenosti, ktoré možno niektorým študentom a pedagógom otvorí oči a objasní to, čo som sa snažila vysvetliť na predchádzajúcich riadkoch.

Keď som nedávno pred jednou vyučujúcou na Katedre psychológie vyslovila názor, že kognitívna psychológia na našej katedre nie je zastúpená a všeobecná psychológia nie je na dobrej úrovni, povedala mi, že to nemám hovoriť, pretože by sa vyučujúci, ktorého sa to týka, urazil. Dodala, že v takom prípade by som mala cestu na katedru (v zmysle ďalšej pedagogickej budúcnosti) zahatať. Nepripomína vám to niečo? Podľa môjho názoru človek s fobiou z kritiky koná presne takto: v prvom prípade radí, aby sme nekritizovali, v druhom prípade trestať kvôli kritike. Na druhej strane človek nerozmyšľajúci skrz strach z kritiky by predsa mohol jednoducho porozmýšľať, či je kritika oprávnená, sadnúť si s kritizujúcim nad študijné sylaby a podiskutovať o tom, čo by sa dalo zlepšiť. Veď cieľ mojej kritiky je iba jeden, zlepšiť kvalitu výuky a prispieť k spokojnosti študentov. A to by predsa malo byť aj cieľom vyučujúcich a malo by spájať naše snahy o skvalitnenie štúdia.

Druhá skúsenosť sa priamo spája s napísaním tohto článku. O problémoch načrtnutých v predchádzajúcich riadkoch som hovorila s niekoľkými ľuďmi z akademického prostredia vrá-

material world influencing the senses; the reflection of single properties of things in the brain". In a similarly banal fashion, it defines "consciousness" as "the highest form of psychic reflection of objective reality." It is worth emphasizing that this book was not written during the socialist era but in 1998.

Readers who are currently students may recognize clearly the situation as I have described it. If so, I want to tell them that their feelings of dissatisfaction are justified, that it is necessary and quite proper to explore them further. Where such complaints are found to have good reasons, I urge them to make known their views and to defend them with reasoned argument. The implementation of this -- for us -- new understanding of critique and education is a necessary part of overcoming the legacies of socialist academic practice and its association of scholarly critique with personal trauma. I am persuaded that this strategy would increase the educational level of our universities.

I do not want to claim that improving the practice of constructive critique will make everything better. Lots of other work has to be done as well. It is quite possible that the critique coming from students will again remain neglected and nothing will change. But the important thing is that those students who are not satisfied with the quality of their education do not resign themselves to intellectual mediocrity and academic underachievement. When university departments remain unresponsive, students can find other ways to pursue intellectual development. Institutions such as *The Society for Higher Learning* and journals such as *K&K* play an essential role, both in offering these students a haven for intellectual development and academic progress and in advancing, by their example, the process of change at our universities. These alternative academic forums give students a broader intellectual perspective, a place where they can productively associate with like-minded colleagues, and the possibility of developing their ideas and their skills of intellectual critique.

Postscript: Since writing this essay, I had two experiences that might open the eyes of some

tane študentov a ukázalo sa, že majú podobné skúsenosti. Nikto však nie je ochotný ísť s „kožou na trh“, postaviť sa za svoje názory a pridať sa do kritickej diskusie verejne. Nie je takéto správanie taktiež dôsledkom strachu z kritiky? Uvedomme si, že keď si osvojíme takýto postoj, nikdy sa nám z traumy trestanej kritiky nepodarí vymaniť.

Kvasz, L. (2000): K problému písania filozofie na Slovensku. In: *Filozofia*, 55, č.5, s. 400-413.

Strmeň, L., Raiskup, J., Ch. (1998): *Výkladový slovník odborných výrazov používaných v psychológii*. Iris, Bratislava.

Do angličtiny preložila Dušana Rybárová

TRIŠTVRTE REVUE

instantný kultúrny magazín

Každé dva mesiace na 68 stranách aktuálne a progresívne umenie v Strednej Európe: hudba, film, divadlo, literatúra, výtvarné a intermediálne umenie, performance... Sprievodca v labyrinte trendov a smerov súčasného umenia a kultúry. Rozhovory s umelcami, profily zaujímavých osobností a skupín, fotografie, reportáže z podujatí, eseje, 17 strán recenzií na nové CD, filmy, knihy...

Hľadajte vo vybraných knižkupectvách na Slovensku, Morave a v Čechách, filmových kluboch a stánkoch Mediaprint- Kapa. Ak chcete dostávať TRIŠTVRTE REVUE so zľavou, pripravovaným CD titulom a navyše priamo domov, využite možnosť predplatiteľskej akcie na rok 2001.

www.tristvrte.sk

✉ tristvrte@hotmail.com ☎ 0905/985 437
(Spolok F, Gondova 2, 818 01 Bratislava)

students and professors and make clear what I have sought to explain here:

Recently, while speaking with a professor from the Department of Psychology at Comenius University, I expressed my complaints about the substandard way that psychological theory and principles of psychology are currently taught and about the urgent need to fill the lacuna in cognitive psychology at our department. Her response to my critique was strangely telling. She advised me not to say such things, as I risked offending the professors who teach these courses. She added that, in so doing, my pedagogic future at the department would be endangered.

Is this not a fitting instance of the misguided culture of Slovak academia I described above? My professor reacted precisely like one traumatized by critique: first, by urging me not to criticize; and then, by pointing out the punishment that such a critique would earn me. This behavior is in stark contrast to the normal situation elsewhere, in which people are not fearful of criticism and can simply sit down with the one who is offering the critique and discuss with him what could be improved. In the end, the aim of my criticism is simply to improve the quality of our education and contribute to the satisfaction of students. I think this should also be the aim of our professors. We should join in an effort to improve our education.

The second experience concerns the way in which I wrote this essay. In the course of writing, I gave draft versions to various people from the Department of Psychology and other Universities, among them some students. Many of them told me that they had had similar academic experiences and were dissatisfied with the prevailing situation. Of these, however, only a very few were willing to voice their opinions publicly. Such reticence among those who know better is no less the result of this general fear of critique and its consequences. But unless and until we confront these fears, we will never escape from our past cultural traumas and lift our universities out of their present state of mediocrity.